

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várad-utca 2127.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL,

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.

Tartalom. A külföldre menetel kérdéséhez. Vidéki. — Tárca. Olvasni való egyebeknek is, de főképp theologus ifju uraknak. Szücs István. — Iskolaügy. Önütötte rés. Katona Mihály. — Levél a szerkesztőhöz. Faragó Bálint. — An.-károlyi ev. ref. egyházmegye rendkívüli közgyűlése. Veress Imre. — Nyolczvan éves születésnapon ötven éves lelkészi jubileum. — Unitárius és r. kath. jegyesek ref. lelkész által történt esketése. Nagy Lajos. — Nekrolog. — Külföld. — Irodalom. — Különfélék. — Hirdetések.

A külföldre menetel kérdéséhez.

I.

Ki győzné megszámlálni, hány nemes gyöngyszemet hoz felszínre az eszme-csere, ez örökké mozgó áradat, midőn a sajtó terén egy-egy hullámot vet, melyet hirlapjaink kerete fog fel? S a felvetett gyöngyszemek közül, noha azok némelyike sok esetben minden további feldolgozás nélkül forgalomba jöhetne, hány vész el? hány marad elfedve a felfogó part, a hirlap terén? A számba sem vevésnek, a figyelemre nem méltatásnak fővényével fujja be, a feledésnek homokjával borítja s takarja el a szaladó világ. Épen egyházi lapjaink, közlönyeink azok, melyeknek terén sok életrevaló eszme, — megannyi gyöngyszem, — lát napvilágot. De mi a sorsa ez eszmék, e gondolatok legtöbbjének? Legtöbbször a — feledés. E kis bevezetést nem azért tartom vala, hogy az alább közlendőknek reklámot csináljak. Hanem inkább indokolni akarom lépésemet, midőn e lapok mult évi 9., 10., 11., 13. és 16-ik számban megjelent vezércikk tartalmára hívom mintegy vissza a figyelmet. E felsorolt cikkek közül a 3 első a 4-ik és 5-ik cikk megírását vonta maga után. S ez utóbbinak tartalma engem az alábbiak megírására ösztönöz.

E lapok akkori egyik szerkesztőtársa s jelenlegi felelős szerkesztője, itthon theológiát végzett ifjainknak külföldre való meneteléről, ennek céljáról, szükséges voltáról igen találóan ír. Gondolat-fűzésében végül azon

konkluzióra jut, hogy ifjaink ne menjenek addig külföldre, míg kezökben nincs a lelkészi oklevél, tehát míg mindkét vizsgát ki nem állották. Álljunk meg e pontnál. Megérdemli az a körültekintést, a gondolkodást.

Az eddigi gyakorlat, szokás szerint ki se pihenték magokat az ifjak, le sem rázták magokról az iskola porát, hanem a kurzus bevégeztével sietnek ki a hazából s meg se állnak talán — — Edinburghig. Vagy ha az iskola kötelékében maradnak is egy pár évre, itt olyan alkalmazást nyernek, mely egyáltalán nem főczélja törekvésöknek. A kintöltött idő javarészt az idegen nyelv okozta nehézségek leküzdésével töltik el, hallgatnak nagy tudományu theologusokat, elvegyülnek s részt vesznek a társadalom vallásos-erkölcsi mozgalmában, tanulmányozzák a külföld egyházi életét, egyházi jogi szervezetét. S mindezeket cselekszik akkor, midőn exakt tudományos képzettséggel ők magok sem kérkednek, de aztán hazai egyházi életünket sem ismerik, egyházi jogi szervezetünket csak papírról látták, sok tekintetben tipikus magyar vallásos életünk nyilvánulásait nem vizsgálták, nem vizsgálhatták. Ily körülmények között lehet-e joggal kívánni, hogy ifjaink képesek legyenek a hazaitól eltérő külföldi szokásokat akként asszimilálni, hogy ez asszimiláció végeredményében összeütközésbe ne jöjjön hazai szokásainkkal? Nem lehet. De ha kívánná is valaki, hiába kívánná. Így történik meg aztán az, hogy főként a hosszadalmasabb külföldön való tartózkodásnak, (nem is számítva azt, hogy némely esetben semmi eredménye nincs), gyakran érezhető következménye az, hogy ama külföldi tevékeny belmissziói munkásság s pezsgő egyházi életnek szemlélése, mely különben teljesen jogosult a maga nemében s hasznos gyümölcsöt is teremhet az ottani viszonyok, éghajlat, szellemi képzettség stb. hatása alatt, a hazai viszonyokkal ismeretlen ifjainkra nagyon eltévesztik hatásukat. Idegen növényt hoznak magokkal, mely (akklimatizálás nélkül) nálunk nehezen vi-

rágzik s ha hoz is néha egy-két szüntelen virágot, gyümölcse ízetlen lesz s nem fog kelendőségnek örvendeni.

Külföldön járt ifjaink — a dolog természeténél fogva — egyházaink közül a tekintélyesebbekben nyernek lelkészi alkalmazást. Nagy, tágas kert jut rendszeren a kertészkedésre s a fentebb elősorolt hiányok annál kevésbé kívánatos eredményeket vonnak maguk után. Konkrét eseteket tudnék felhozni. De maradjunk ezuttal csak az általánosnál.

De még messzebbre ható, következményeiben az érintett állapot, midőn a külföldről hazaérkezett ifju theologiai tanári széket foglal el. Messzebbre ható, mert a lelkészi karból egész nemzedéket befolyásol. S lássuk csak, mi származik ebből? Theologiai tanáraink közt alig van egy, ki színről-szinre, közvetlen tapasztalásból ismerné a vidéki egyházi életet, egyházi viszonyokat. A tudományos buvárkodás, vidéken tett gyakori, huzamosabb látogatás tagadhatatlanul nagyon sokat segít e hiányon s valóban nem kevés bámulattal olvastam közelebbről a cura pastoralis egy kéziratát, mennyire lehet vinni, mint akár az uszást, (bocsánat a szóért!) a szárazon is.*) De hát a buvárkodás, a látogatás nem pótolhat mindent. Végre is theologiai akadémiainknak nem csupán az a feladata (s első sorban nem is az), hogy theologiae doctorokat képezzen, hanem hogy mindenesetre bizonyos fokig elméletileg is képzett s a gyakorlati lelkészkedésre kellően előkészített lelkipásztorokat adjon anyaszentegyházunknak. Hol lesz már most meg a kellő kapcsolat az iskola és élet között? A lelkészi kvalifikációval bíró, de a lelkipásztorkodás terén ténylegesen soha nem működött theol. tanároktól ne kívánjuk ezt. Könnyű belátni, hogy az kellően nem sikerülhet. Innen van aztán, hogy sokszor nem vitae, sed scholae discimus (et docemus).

És most értsük meg egymást. Isten őrizzen meg a gondolatától is annak, hogy vádolni akarjak. A mai állapot az eddigi szokás következménye, azért felelősségre vonni senkit nem lehet. De igenis lehet gondolkozni a felett, hogy ifjainknak a tanfolyam bevégeztével azonnal külföldre való menetele visszaszámítás eljárás. Ennek megszüntetése céljából indítványozom, hogy a külföldi egyetemekre menni szándékozó ifju ne menjen ki addig, míg itthon, vidéken, legalább egy s legfőlebb két évig nem káplánkodott. Ezen idő alatt ne annyira az ígéhirdetés képezze főfoglalkozását, mint inkább — és pedig sokkal inkább — a lelkipásztorkodás egyéb ága. Kedvezően felhasználhatja e mellett az időt nyelvismeretének erősítésére is. Jól tudom, hogy tulajdonképen semmi újat nem mondtam. Hiszen a Cs. L. ur czikke is majdnem ezt

*) E bámulatom azonban közelebbről nagyot szállott, midőn megtudtam, hogy a szerző két évi káplánkodás után ment külföldre.

mondja. Mindössze is az ő javaslatát tüzetesebben indokolva s talán egy szerény lépéssel tovább víve adtam elő, mert az ő cikkében csak az oklevél szerzése van sürgetve s a mennyiben a mai viszonyok szerint ez oklevél megszerzhető a nélkül, hogy az ifju azon idő alatt tüzetesen külföldi utjára készítene magát elő a jelzett irányban: ezért vettem magamnak a bátorságot, egy lépéssel odább menni, tudva, érezve azt, hogy a hivatolt cikk írója is így szempontból ajánlja előbb az oklevél megszerzését.

Vidéki.

T á r c z a.

Olvasni való egyebeknek is, de főképp theologus ifju uraknak.

(Folytatás.)

B) A helv. hitv. tanulók javára.

1. Canterburyban 3 magyar ingyen ellátást és szabad lakást nyer, épen ugy

2. Oxfordban, a hol épen annyi tanuló hasonló javadalmazásban részesül.

3. Utrechtben Evestveini 2400 rh. frtból álló alapítványnak évi kamata az ottani magyar tanulók között felosztatik.

4. Franekerában 10 magyar ifju naponként 10 stuvert = 19 $\frac{1}{3}$ krt kap fejenként, mely egy éven át 1708 frtra megy.

5. Gröningában mindkét hitv. minden magyar az ottani alumniumban ingyen ebédet és vacsorát kap.

6. Hardervikben, valamint

7. Davenportban két magyar ingyen ellátást és szabad lakást nyer.

8. Zürichben (Tigurum) nyer 3 magyarnak mindenike évenként 102 rh. frtot s onnani elutazásakor 30 rh. frtból álló utravalót.

9. Bernben 4 magyar ifju mindegyike egy évre kap 144 rajnai frtot, odaérkezésekor épen ugy mindenike 94 r. frtot könyvre és ruhára és onnani eltávozásakor mindegyik 30 r. frtnyi utravalót.

10. Genfben (Geneva) kap 2 magyar ifju egyenként teljes öltözetet, havonként 15 r. frtot, avagy évenként 180 frtot és onnani elutazásakor 5 Lajos aranyat, mely 10 frt 21 krjával 52 r. frtot tesz ki.

11. Bâselben 2 magyar ifju az Erasmanumba felvétetik és ottan egész tartózkodása ideje alatt mindenik nyer szabad lakást és ingyen ellátást.

12. A heidelbergi Sapientiae Collegiumban 1 magyar ifju szabad lakást és ingyen ellátást nyer.

13. A herborni akadémiában minden ott tanuló magyarnak 30 birodalmi tallér adatik.

14. Brémában minden ott tanuló magyar ifju ingyen ellátást és lakást nyer.

15. Az Odera melletti Frankfurtban 10 ingyen ellátás létezik ugyanannyi magyar ifju részére.

16. Hallében a reform. gymnasiumban 2 magyar ifju ingyen ellátást kap.

17. Hanauban fennáll ugyancsak egy alapítvány, mely 2 magyar ifjunak szabad ellátást nyújt.

18. A berlini Joachimicum Collegiumban állítólag egy alapítvány létezik, melyből 2 magyar ifju ingyen ellátást nyer.

Eddig terjed a külföldi egyetemeken tanuló magyar ifjak javadalmazásáról szóló jegyzék.

A mi már a külföldi egyetemeknek magyarországi ref. tanulók általi látogatását illeti, a magyar ref. tanulók a XVI. század elején és közepén mindnyájan Vittenbergába tódultak volt. Miután azonban az u. n. formula concordiae cz. munka napvilágot látott, azon meghasonlás, a mely addig az ág. és helv. hitv. evangélikusok között lappangóba volt, nyílt szakadásban nyilatkozván, azon időn túl a helv. hitv. ev. ifjak oda hagyván Vittenbergát, a heidelbergi egyetemet kezdték látogatni és folytonosan ide sereglettek a XVII. század közepe tájáig, a mely időben Angliában az oxfordi egyetemet tüzték ki látogatásuk céljául, majd a XVII. sz. vége felé Hollandiában kiválól az utrecht-i és daventriai egyetemekbe jártak, a XVIII. sz. elején pedig Helvétiában a bási, berni, genevai és tigurumi iskolákat látogatták, míglen a XVIII. sz. vége felé leginkább Németországban a göttingai egyetemet látogatták, mely egyetem, mint akkoriban a hannoveri házból származott angol királyok birtokában és védnöksége alatt álló főiskola, a legfényesebb javadalmazásokkal volt ellátva s kitűnő tanerőkkel dicsekedhetett, a milyenek voltak pl. az államtudományi és történetírás mezején Dahlman, Heeren, Schlözer, Spittler; az ó class. irodalom terén Hayne, Mitschelich; az orientalisták közt: Benfey, Bopp, Ewald, a theologiai tudományokban pedig Eichorn, Pott stb. A jelen század elején 1815 től 1824-ig a külföldi egyetemek látogatása a magyar prot. ifjaknak betiltva lévén, a külföldre mehetés szabadsága csakis az 1825-ik évben engedélyezett s ezen szabadsággal a debreczeni collegiumi akkori tanuló ifjak közül legelsőben néh. Vecsey József, később debreczeni collegiumi bölcsélet tanára élt, felkeresvén a régi kedves emlékü göttingai egyetemet. Azon idő óta tanuló ifjaink folytonosan élvezik a külföldi egyetemek látogatási szabadságát és legujabb időkben tanuló ifjaink egy része a lipcsei és berlini egyetemeket, más része pedig az utrecht-i és Skóciában levő edinburghi egyetemeket látogatja.

Egyébaránt ugy esett értésemre, hogy a magas magyar minisztérium ezáltal is kívánván a magyar prot. egyházak iránt tanúsítani jóakarátát, a főt. egyházkerületek fölterjesztése folytán tisztába kívánja hozni azt, hogy magyar prot. tanuló ifjaknak, mely külföldi egyetemeken lehet kilátásuk arra nézve, hogy ottan ők javadalmazásban részesülhessenek?

III.

Külföldről koronként visszaérkezett akadémikusoktól az újabb időkben többször volt alkalmam megérteni azon sajnos körülményt, melyszerint németországi, de legkivált a lipcsei egyetemi tanárok között, mint a kik a német „Schulverein“ buzgó hívei, némi idegenkedés vehető észre a szoros értelemben magyar tanuló ifjak iránt, lévén azon tanárok oly tévelygő hiedelemben, mintha Magyarországon újabb időben a magyar nyelvnek állítólagosan erőszakolt terjesztése miatt a német és tót nyelv használatában az illetők akadályozva volnának. Hogy a németországi prot.

egyetemek tanárai nincsenek Magyarország iránt ellenszenvvel, azt nekem is, ki nem theologiai szempontból jártam volt, alkalmam lehetett külföldön utazásom idején tapasztalhatni. Berlinben t. i. Gans, Ranke, Ritter világhírű egyetemi tanároknál látogatást tevén, ők a magyar nemzet iránt rokonszenvöket előttem kijelentették, kik Engel és Fessler idevonatkozó műveiből ismerték a magyarországi viszonyokat. Hogy azonban a fentirt tévelygő hiedelme a lipcsei egyetemi tanároknak a magyarországi felső vármegei pánszláv érzelmű és az Erdélyországból kiutazó szász ev. tanuló ifjak sugalmazásából eredett, azt könnyen ki lehet találni s ellenszerül — noha a magyar nemzeti ügyet hatásosan védő Pester Lloyd s több hasonnemű hirlapokból is okulhatnának ama külföldi egyetemi tanárok, — mindenesetre az volna legtermészetesebb kiábrándító, ha ugyanazon tanárok, a mely társalgási uton a pánszláv és szász ifjak beszédbeli ferdítéseik által félrevezettettek, ugyanily társalgási beszélgetés közben a szorosabban ugy vétetett magyar theologus ifjak által jobb meggyőződésre térítettének. Ámde ez alig történhetik meg már csak azon oknál fogva is, mert kivált magyar ref. theologus ifjainknak csakis kevés része van azon szerencsés helyzetben, hogy nekik teljesen hatalmában volna a német nyelvnek beszélése, nagyobb részük nemhogy tudományos tekintetben, de még társalgás közben is annyira, hogy magokat szabatosan érthetővé tegyék, alig vannak elbocsátva. Pedig nagyon természetes, hogy a német nyelven tartott előadásokból kiki abban az arányban lehet képes szerezni magának tudományos kincset, a mely mértékben a nyelv ismeretével fel van ruházva.

Azon argumentum, hogy régiebb időkben még kevésbé volt a német, illetve hollandi és angol nyelv elterjedve a magyar tanuló ifjak között és mégis nem jártak eredmény nélkül ifjaink a külföldön: azon felül, hogy gyenge, a valódiságnak sem felel meg. Gyenge az argumentum azért, mert a régiebb időkben a külföldi egyetemeken is minden tudomány latinul adatván elő, magyar ifjaink, kik honi iskoláinkban is latinul hallgatták volt az előadásokat, nem voltak arra kényszerítve, hogy külföldre menve, az ottani nyelvek elemeinek megismerését sajátítsák el előbb; a latin nyelven előadott tudományok hallgatására beiratkozván, a külföldi nyelvnek társalgás közbeni elsajátítását mellesleg megszerezhették. De nem felel meg az argumentum a valódiságnak sem, mert — hogy most legközelebb a debreczeni kollégiumról szóljak, — itten a francia, német s angol nyelveknek közköltésen való taníttatásáról néhány évtizeddel ezelőtt szó sem volt, mégis az akkori időbeli ifjak saját szorgalmuk által a francia s német nyelvnek megtanulását legnagyobb részben olyképp sajátították el, hogy mindkét nyelven írott könyveket folytonosan érthették, a német nyelven való beszédben pedig meglehetősen előhaladtak; sőt voltak többen, kik az angol és olasz nyelveknek az ezeken fogalmazott könyvek megérthetéséig terjedő ismeretét is megszerezték magoknak. Alig kell említeni, hogy mindez a köteles tudományok pontos bevégzése mellett, a hivatali órákon kívül, csakis folytonos kitartó szorgalmat és elmefeszítést igényelt, de a régiebb kor ifjai — valamint ma is minden józanul gondolkozó ifju — át voltak hatva azon tudattól, hogy ingyen nem adnak semmit és az érdemelismerés csakis a kötelesség híven teljesítése korlátain kívül kitüntetett erélyességnek szokott lenni jutalma.

Emlékezetbe hozom itten Horatiusnak ide is illő szavait, melyek ekként hangzanak:

„Qui cupit optatam curso contingere metam,
Multa tulit. fecitque puer, sudavit et alsit,
Abstinuit Venere et vino stb.“

Szűcs István.

(Folyt. köv.)

Iskolaügy.

Önütötte rés

a protestánsok iskoláinak az 1790—91-dik XXVI. t. cz. által biztosított jogain.)*

Az olvasó, ki a napi lapokat figyelemmel szokta ki-sérni, 1884. tavasza óta gyakran találkozott a nagyszalontai gymnasium nevével. Most azt olvasta, hogy a nevezett gymnasium kihagyatott a nyilvános jellegű középiskolák sorából, a mennyiben nem osztatott be egyik tankerületbe sem; majd, hogy az illető gymnasium nyilvánossága ügyében kérvény terjesztetett s küldöttség menesztetett a nagymélt. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz. 1886. jul. havában ismét azon hir járta be a lapokat, hogy a nagyszalontai polgári iskolával összekötött gymnasiumtól jelen szervezetében megvonatott a nyilvánosági jog; reá pár hétre ismét, hogy a magas miniszterium „szoros kivételképen“ ideiglenesen megadta a nyilvánosági jogot a nevezett iskolának az 1886—87. iskolai évre. Legközelebb márcziushó végén pedig azon örvendetes hirt bocsátották szárnyra a nyilvánosság organumai, hogy a nagyszalontai IV. osztályu gymnasium alapítókéje gyarapítására 10,165 frt gyűjtetett.

E gyakori és sokszor ellentétes hírek könnyen tévedésbe ejthették az olvasót az illető tanintézetre nézve. Legyen szabad tehát nekem, ki éveken keresztül voltam szerencsés a nevezett iskolában működni, s kit ahhoz még a távolban is a legtisztább szeretet és legönzetlenebb érdeklődés csatol, annak viszonyait a nyilvánosság előtt megvilágítanom.

A nagyszalontai iskola, mely több mint másféle századon át VI. osztályu ref. gymnasiumként állott fenn és széles körben a legjobb hírnévnek örvendett, 1875-ben polgári iskolával kapcsolatosan IV. osztályra szállított le; 1881-ben pedig, mert a IV. osztályra leszállítás a növendékek számának elijesztő mértékben megcsökkenése folytán az intézetet a végenyészet szélére juttatta, szintén polgári iskolával kapcsolatban ismét VI. osztályra emeltetett fel. Mindkét ízben való átalakítás — mert az intézet a nagyszalontai ref. egyház, helyesebben a ref. egyház felügyelete alatt álló gymnasiumi alapok és alapítványokból és Nagyszalonta város subventiójából közös erővel tartatott fenn, — a nagymélt. vallás- és közoktatásügyi miniszterium és a tiszántuli egyházkerület jóváhagyása mellett történt.

Mint polgáriskolával összekötött gymnasiumot találta a középiskolák és azok tanárainak képesítéséről szóló 1883. XXX. t. cz. És minthogy az idézett törvény közép-

*) Mult számunkból a későn jött, de mellőzhetetlenül kiadni kellett cikkek, hirdetések miatt maradt ki. Szerk.

iskolákul csak a gymnasiumokat és reáliskolákat ismeri el, ily vegyes jellegű intézetről pedig mitsem tud: a törvény alapján álló miniszterium a középiskolai tankerületeket megállapító 17916/1884 sz. rendeletében a nagyszalontai polgári iskolával összekötött gymnasiumot kihagyta a nyilvános jellegű középiskolák sorából.

E sajnálatos s mint alább látni fogjuk, végzetes dologban jelentékeny része lehetett s bizonyára volt is azon — nem tudom szándékos vagy véletlen — tévedésnek, hogy bár az intézet fentartása érdekében kötött szerződések azt „polgári iskolával összekötött gymnasium“-nak mondják; bár e címet használta az intézet az 1875—76. évtől kezdve folytonosan: mégis a magas miniszteriumhoz mint „gymnasiumi tanfolyammal összekötött polgári iskola“ terjesztetett az be s ilyenül szerepelt az a miniszterium előtt állandóan, mintha az tulajdonképen polgári iskola lett volna.

Bármi volt azonban oka a nyilvános középiskolák sorából kihagyatásnak, elég az, hogy e körülmény a fentartó testületekben a legnagyobb aggodalmat költötte fel az iskola jövője iránt.

Mozgásba hoztak tehát minden eszközt, megkíséreltek minden lehető utat és módot arra nézve, hogy a gymnasiumot fenyegető veszélyt elhárítsák. Több rendbeli kérvényt intéztek, küldöttséget menesztettek a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz a nyilvánosági jog kinyerése végett. Hasztalan volt minden lépés, hasztalan annak kimutatása, hogy az intézet ugy szervezeténél, mint a gymnasium és polgári iskolai növendékek számarányánál fogva — az utóbbi iskolai években 100—110 gymnasiumi növendékek mellett 5—8 polgáriskolai tanítványa volt az intézetnek, — sokkal inkább gymnasium, mint polgári iskola; hasztalan lett kimutatva az iskolának, mint gymnasiumnak ugy kulturális, mint magyar nemzeti szempontból fontos hivatása: az eredmény az lett, hogy előbb 1885-ben csupán polgári iskolának ismerte el a közoktatásügyi magas kormány, gymnasiumul elismerését pedig, súlyos feltételekhez kötötte. Ujabb felterjesztés után pedig, melyben a tiszta gymnasiummá átalakítás, és a nyilvánosági jognak ideiglenesen csak egy évre, az 1886—87-dikre, megadása kéretett azon czélból, hogy a fentartó testületek időt nyerhessenek a magas közoktatásügyi kormány által követelt átalakítások keresztülvitelére: e kérelem határozottan megtagadtatott.

E lesújtó miniszteri leirat által okozott kétségbeesésből csak az az örvendetes tény ragadta ki a fentartó testületeket, hogy az iskolának egy melegkeblű barátja, Borbély László ügyvéd, az általános csüggettség pillanatában hirtelen felhívást és gyűjtő-ívet bocsátott ki az iskolának, mint IV. osztályu gymnasiumnak fentartása czéljából a magas kormány által követelt épület bővítés valósíthatása érdekében szükséges költségek előteremtése végett.

A felhívásnak pár nap alatt 6700, pár hét alatt 8000 frt eredménye lett. E váratlan siker behatása alatt s arra támaszkodva, még egy utolsó kérvényt intézett az iskola kormányzó testülete, az isk. szék a vallás- és közoktatásügyi miniszter urhoz, kérve újból a nyilvánosági jogot az 1886—7. évre. Ezuttal nem sikertelenül, mert, mint már érintém, egy korábbi rendelet ezen záradékának: „A gymnasium felállítása azonban a várost a népiskolákra vonatkozó törvények követelményei alól nem fogná felmenteni“,

nyomatékos hangsúlyozásával megadatott a nyilvánossági jog az 1886—7. évre.

E jog megnyerése azonban egészen váratlan és szerencsétlen fordulatot adott a dolgoknak.

Nagy-Szalontán az igen csekély számmal levő római katolikusok és izraeliták felekezeti iskolái mellett a ref. egyház szintén felekezeti népiskolái teljesítik az elemi oktatás feladatát. Bizony — valljuk meg az igazat — ezen iskolák nagyon messze állanak azon állapottól, melyben a népiskoláknak ily népes városban állaniok kellene. Mert bár a népoktatási törvény idestova husz éves lesz, Nagy-Szalontán nemcsak felső nép- vagy ismétlő iskoláról nincs szó sem, hanem az elemi iskolák is ezen iskolai év kezdetéig mind a fiuknál, mind a leányoknál csak IV. osztályosok voltak, az V. fiuosztály is csak annak köszönheti létét, hogy a gymnasium ügyeinek megvizsgálására 1885-ben kiküldött kormánybiztos kiváló érdeklődéssel tudakozódott az elemi népiskolák állapota után.

Midőn tehát a gymnasium nyilvánossága ügyében leérkezett miniszteri rendeletek mindenike kiválóan hangsúlyozta a népiskolákat: az egyház is tudatára ébredt e tekintetben elmaradottságának. Most tehát, hogy több évtizedek mulasztását egyszer helyre hozza s a leányosztályt is VI-ra emelhesse, az egyház, illetőleg — ne vádoljunk ártatlan egyéneket s a még ártatlanabb egyházat — nt. Szél Kálmán lelkész és esperes ur azon, minden méltányosság, jog- és törvénynyel ellenkező indítványnyal lépett fel, hogy „mert a ref. egyház jelen helyzetében önmagából nem képes eleget tenni a miniszteri leiratban a népoktatási tanintézetekre vonatkozólag hangsúlyozott követelményeknek: vétessék el és adassék át a ref. egyháznak a gymn. alaptőke — 11,000 frt — és a gymnasium használatában, illetőleg tulajdonában levő két ház s használtassanak fel azok a ref. egyház elemi népiskoláinak céljára; a gymnasium pedig IV. osztályra leszállítva, az aláírt 8000 frt kamataiból és városi subventióiból tartassék fenn.“

Hogy ez indítvány mennyire méltányosság, — jog- és törvényellenes, legyen szabad megvilágítani a következőkkel.

Katona Mihály,

volt n.-szalontai gymn., jelenleg kecskeméti ref. főgymn. tanár.
(Vége köv.)

Levél a szerkesztőhöz.

T. Szerkesztő ur!

Egyházkerületünk középiskolai felügyelő tanácsának elnöke, nagyt. Kiss Áron ur, folyó évi májushó 19. és 20. napjain látogatta meg gymnasiumunkat a helybeli igazgató tanács tagjainak s az ezen alkalommal épen városunkban időző Garzó Gyula és Kálmán Farkas gyomai lelkész uraknak kíséretében. Megvizsgálta növendékeink előhaladását; jelen volt minden egyes tanár tanóráján, kiterjesztette figyelmét az énekoktatásra is. Behatóan megszemlélte tanítási eszközeinket: a tanári és ifjusági könyvtárakat, tanszergyűjteményeinket, természetrajzi, természettani és vegytani szertárainkat. Részletes tudomást szerzett magának iskolánk anyagi állapotáról; különösebben érdeklődött

építkezési ügyünk iránt s a látottak, hallottak és tapasztaltak felett teljes meglegedését fejezte ki. Atyai szóval serkentette az építkezés ügye körül buzgólkodókat az eredménytelen kitartásra, arra a nemes tűzre, valódi protestáns buzgalomra, mely neki legközelebbi egyházkerületi közgyűlésünk alkalmával annyi örömet szerzett s a mely — mint körünkben meggyőződött — mindinkább hevíti a még eddig hidegeket is.

Nagy öröme szolgálta az iskolatelken ékeskedő s 320 ezer darabot magában foglaló 2 téglarakás, mely a nemes város adományából való s buzgó egyháztagoktól már be is hordatott. Jól esett lelkének az is, hogy nagymélt. Kállai Bénéámin ur, a városunk határában fekvő Curia nevű birtokáról ezen birtok jelenlegi bérlőinek, t. Ádám Imre és Takács Mihály uraknak készséges beleegyezésével az iskolai építkezéshez szükséges homokot ingyen adományozta s e homok szintén az iskolatelken egy másik kazalban városunk minden felekezeti lakosainak buzgalma következtében a kedvezőtlen időjárás és a beállott mezei munka daczára is szépen emelkedik.

Hogy öröme még nagyobb legyen, itt időzése alatt adatott át a gymnasiumi igazgatónak egy 500 forintról szóló takarékpénztári könyv, melyet a legközelebb elhalt id. Ádám Imre gyermekei alapítványul tettek szüleik neve alatt, oly czélből hogy az egy 7-ik és 8-ik osztályban tanító mezőturi gymnasiumi tanár fizetésének alapját képezze. Mindezek közreműködtek arra, hogy jobb emlékek s nagyobb reménnyel távozott körünkől, mint most egy éve. Adja Isten, hogy reményében ne is csalatkozzék!

Építkezésünkről szólva, megemlítem azt is, hogy egyháztanácsunk legutóbbi ülésében 3 tagu bizottságot küldött ki oly czélből, hogy 30 ezer frt. kölcsön felvétele tárgyában egyes pénzügyintézeteknél tegyen lépéseket, a részletes költségvetés elkészítése tárgyában intézkedjék s a minisztériumtól az építkezésre szükséges faanyagoknak az előállítási áron való adományozását kérelmezze. E bizottság a héten indul Budapestre.

Építkezésünkkel összefügg tanárkarunknak e hó 22-én részben nyugdíjintézetünk, részben pedig az iskolaépítés javára tartott népszerű előadása, melyen ez alkalommal tanárkarunk részéről Ambrus Péter Petőfiről, Pap Lajos a naprendszeréről tartott felolvasásával, a tanulók részéről pedig Kovács Gyula VI. o. és Rohoska József V. o. tanulók szavalással, továbbá az ifjusági énekkar működtek közre. A tiszta jövedelem 49 frt 20 kr-ra rugott.

Midőn ezeket szerkesztő urnak tudomására hozom, vagyon stb.

Mező-Turon, 1887. május 31.

Faragó Bálint.

A n.-károlyi ev. ref. egyházmegye rendkívüli közgyűlése.

(N.-Károly, május 24.)

Okot szolgáltatott e gyűlés tartására a megyei kandidáló bizottság kiegészítése, minthogy annak papi rendes és póttagjai részint rokonság, részint pályázás miatt nem lehettek jelölők a már régebben megüresedett n.-ecsedei ev. ref. lelkészi állomásra.

Elnöklő esperes helyett bizottsági elnöknek nt. Kubinyi

Károly papi tanácsbíró, — az egyik papi tanácsbíró helyére tek. Debreczeni István világi tanácsbíró, mint póttag, — a másik papi tanácsbíró helyére tek. Solymosy Bálint világi tanácsbíró választattak meg.

A n.-ecsedei egyház három megbízottjával tehát az említett világi tanácsbírók s Gróf Degenfeld J. ő méltósága végzik, illetőleg már el is végezték a jelölést.

Kijelöltettek, mint e lap már jelezte: Ujlaki Gábor vitkai, Vityi Bertalan berei, Tukacs Lajos szt.-miklósi, Kéri Pál papsi, Berei József szaniszlói lelkészek.

(Hogy czélszerűtlen a zsinati törvénynek azon intézkedése, mely jelölőnek csak épen tanácsbíró képesít: ez az egy eset világosan bizonyítja. Nem bizalmatlankodom én a jelen esetben egyházmegyénk világi tanácsbíróival szemben. De ugy általánosságban szabad lesz talán annyit megjegyezni, hogy tisztán világi elemre bízni a jelölést, mikor közvetlenül papokat érdekel az, mégsem egészen helyes. Gazdagabb egyházmegyékben pedig ilyen dolog gyakrabban jöhet elő, mert a megyei kandidáló lelkészek is inkább pályáznak. Hátha még ilyenkor az esperes is pályázik, ki lesz a helyettes elnök? Talán más egyházmegyéből hozunk papi tanácsbíró-t?)

Kiemelkedő pontját képezte a gyűlésnek ujonnan választott világi tanácsbírónk, tek. Földváry Sándor urnak székfoglalása. Esküdtétel után székfoglaló-beszédében megköszönve az egyházmegyének iránta tanúsított bizalmát, mely míg egyfelől megtisztelő, másfelől szélesebb munkatért nyit a „jó anyának“, az egyháznak szolgálatára: lelkesült szavakban ajánlotta fel nemes igyekezetét s buzgalmát egyházunk jogainak védelmére, anyagi s szellemi javainak elébb vitelére.

Az államsegély miként leendő kiosztása felett indult meg ezután a vita. Pár évvel ezelőtt kimondotta közgyűlésünk, hogy miután jól ismeri a maga szegényeit: az esperes a gyűlés bevétele nélkül, egy megállapított series szerint küldje szét a jogosultaknak az osztalékot. Így is küldetett ez szét már egy pár évben. Most azonban indítványoztatott, hogy a folyamodások kellő mellékleteikkel megrostálás végett a jövő egyházmegyei gyűlésre kívántassanak be; a segélypénz pedig maradjon addig az esperesi hivatalnál. Ezzel szemben azon indítvány fogadtatott el, hogy a segélypénz már most osztassék ki, mivel az érdekelt lelkészek, tanítók s egyházak, támaszkodva a közgyűlés korábbi határozatára, mint biztos jövedelemre számítottak arra már ez idő szerint.

Olvastatott végül Tóth Albert volt g.-petri segédlelkész kérvénye, melyben, mint reménybeli körtvélyesi káplán, bekebelezését kéri, azon kedvezmény megadásával, hogy mint házi nevelő, ezután is G.-Petriben lakhassék.

Megjegyzendő, hogy G.-Petri egyházi és polgári hatóságilag más megyében fekszik.

A folyamodás felolvasása után nt. Asztalos Gy. ur kifejtette a kápláni intézmény célját, mely abban áll, hogy a káplán kellő gyakorlatot szerezzen a lelkészi szolgálatokban, közvetlen szemlélés folytán az egyházkormányzásban, hogy a betegség vagy aggság miatt segéd tartásra kényszerült lelkészt, ha szükség van reá, minden perczen helyettesítse, hogy a lelkészi szolgálat fenn ne akadjon, vagy késlekedjék. Miután e cél nem éretnék el a bekebelezés által, sőt a kérelmező segédlelkész jól felfogott érdeke sem kívánja azt: a bekebelezést ellenzi. Hasonló szellemben nyilatkozott Berei József lelkésztársunk is. S miután még nt. esperes ur azon kérdést vetette fel: miként adjon ő majdan erkölcsi bizonyítványt az illető segédlelkésznek,

mikor az más egyházi s polgári hatóság alatt lakik? — ez ügy eldöntöttnek látszott. A hangulat a bekebelezés ellen nyilatkozott, már vártuk az ítélet kimondását.

Ekkor felállott gr. D. J. ő méltósága s a bekebelezést ajánlotta, mivel: „az egyháznak nem állhat érdekében sem egy ifju ember boldogulása elé akadályt gördíteni, sem egy széles körben előnyösen ismert uri családot magától elidegeníteni.“

Tóth Albert nagy többséggel kebeleztetett. (Ebből, tisztelt olvasóm csak annyit jegyez meg, hogy a n.-károlyi egyházmegye papi kara, de az egész egyházmegye oly nagy tisztelettel viseltetik a mi nemes grófunk iránt, hogy e tiszteletnek kisebb jelentőségű kérdéseknél, egyéni meggyőződését készséggel alárendeli.)

A jegyzőkönyv hitelesítése után közgyűlésünk feloszlott.

Veress Imre,

irinyi ev. ref. lelkész.

Nyolczvan éves születésnapon ötven éves lelkészi jubileum.

A sarkadi ref. lelkész lakon május 23-án ritka, épen oly sajátságos, mint kegyeletes ünnepély folyt le. Ezen a napon töltötte be a sarkadi egyház lelkésze, nt. Osváth Imre ur, 50 éves lelkészi szolgálatát s ezen a napon egyszersmind, 80-ik évébe lépett át.

A sarkadi egyháztanács e nevezetes nap díszes és méltó megünneplésére 300 frtot szavazott meg, de a tervezett szélesebb körű jubileum, részint az ezen kerületben rendkívül heves képviselöválasztási küzdelmek, részint azon ok miatt, mert 20 éven át működött esperese megtiszteléséhez a nagyszalontai egyházmegye is hozzájárulni óhajt, ily rövid idő alatt nem jöhetett létre, — de történt valami, a mi bár kevesebb zajt üt, de mégis, legalább előttünk, a nemzet napszamosai előtt, több beccsel és érdekléssel bir, mint az ünnepélyes fogadtatások egész sora; értem a nép önkéntes, szívből fakadó tiszteletnyilvánítását, mely a mily véletlenül jött, épen oly meghatólag tüntette ki magát.

Az öreg ur a nevezett nap előtt való este azt mondá: „vessétek meg nekem az ágyat, mint menyasszonynak szokás és süssetek egy kemenczekalácsot; holnap nagy nap lesz, 80-ik esztendő! kevesen érik meg azt a napot.“ És elkészült a kemenczekalács és jó is volt, hogy elkészült, mert szükség volt reá.

A reggeli istenitisztelet után ugyanis előjöttek a városi előljáróság, az egyházi belső és külső tanács tagjai, a különböző egyletek, jótékony intézetek és külön felekezetek képviselői, az egyházközség vénei és félkörben megállván a lelkész lak udvarán, felkérék Osváth Imre urat, hogy közöttük megjelenjen szíveskedjék. Midőn a megtisztelt lelkész megjelent, Zakar János főbíró a sarkadi nép nevében, tiszteletüknek kifejezésül, a megtiszteltnek titokban készített arcképét adta át ajándékol a következő beszéd kíséretében:

„Egyházunknak igen tisztelt s szeretett lelkipásztora, nt. Osváth Imre ur!

Örömmel vártuk e napot, mert tudjuk azt, hogy e nap születésének 80-ik évnapja; örömmel vártuk e napot, tudva azt, hogy e nap lelkipásztori hivataloskodásának 50-ik évfordulója.

Ötven év, szép idő! és ezt az időt, néhány év kivételével, a mi egyházunkban töltötte el, eltöltötte csendes béke-ségben.

Koromnál fogva sokkal fiatalabb vagyok, mintsem egy lelkipásztornak ötven évi működését, kellőleg méltatva, előadhassam, de arra nincs is szükség; hiszen igazolják azt azok, kik az Isten ígéjének hirdetését örömmel hallgatták; igazolják azok a házaspárok, kiket vallásunk s hitünk szent esküjével összeadott; igazolják azok, kiket a keresztség által egyházunk tagjaivá felavatott; igazolják azt azon bus özvegyek, siránkozó szülők, zokogó árvák, szerető testvérek, kiket a gyászos koporsó mellett a vallás szavaival megvigasztalt. Mint lelkipásztor nem tartotta elégnak csak az Isten ígéjének hirdetését; főtörekvésének tartotta, hogy egyházunk anyagilag is gyarapodjék. Birtokvételén fáradozott, melynek hasznát örömmel élvezzük ma. Volt idő, midőn sokak ajtaján az éhség kopogtatott be; egy bizottság alakult, hogy a szegényekről s az éhezőkrol gondoskodjék: ezen bizottságnak egyik tevékeny tagjaként működött.

Nem lehet említés nélkül hagynom az 1866-ik év május 1-ső napján történt nagy szerencsétlenséget, a mikor sok lakostársaink házat, iskoláinkat, templomunkat, szépen díszlő tornyunkat a nagy tűzvész elhamvasztotta. Ki kelt fel mellettünk, hogy azokat, minél könnyebben felépíthes-sük? Ki volt az első, mint a mi lelkipásztorunk! Hazánk több részeibe hirül adta gyászos esetünket és felhívó szö-zata, buzgalma könyörületos jó szívekre talált: segílyt gyűjtött szép eredménnyel.

Kettős ünnep ez ránk nézve; egyházi előljárási elhatározta e mai napon egy fényes ünnepély rendezését, de az bizonyos okok miatt későbbre lett elhalasztva. Egyhá-zunk népe nevében e mai nap emlékéül egy emléket van szerencsém átadni, hogy azt, míg nagytiszteletű ur él, tisz-telt lakában tartsa meg; de mivel mindannyiunknak, kik születünk, meg is kell halnunk, ugyanazért, ha bekövetke-zik nagytiszteletű urnak utolsó órája, a midőn teste letéte-tik a sírba, akkor ezen emléket egyházi előljárási visszakéri magának, hogy azt a tanácsterembe elhelyezve, az utókornak emlékül megtarthassa és bemutathassa.

Az életévek lefolyása alatt, tudjuk azt, a családi élet-ben is sok változásoknak van az ember kitéve; — hogy mi-nek volt nagytiszteletű ur kitéve, én arról mit sem akarok szólni, de legyen szabad erre nézve a költő szavait alkalmazni: Multamban nincs öröm, Istenben van remény! Szé-phen virágzó szentegyházam, miattad élek én! Kívánjuk, éltesse az Isten számos évekig!

A főbíró beszédére Osváth Imre ur röviden, de megha-tottan válaszolt, felemlítve a megpróbáltatásokat, melyeken keresztülment, annyira, hogy ha van valaki, a ki elmond-hatja, hogy sok csapást szenvedett, ő bizonyosan az; köszö-netet mondott a nép rokonszenvéért és a tiszteletért, mely iránta nyilvánult.

Ekkor tűnt ki, hogy jó volt a kemenczekalács sütése, szükség volt reá; de meg a különféle dió, meggy és ba-raczk papramorgókra is, melyekkel az öreg urat férfi tisz-telői szokták születésnapján megörvendeztetni; (— az asz-szonyok virágcsokrot küldenek —) elfogyott mind; az igaz-hitű hívők letelepedtek a szobákban, folyosókon és az udva-ron, ki hová tudott és zoltárokat énekelve fogyaszták a

finom kalácsot; oly tisztelet, oly meghatottság tükröződött ez öreg emberek arczán, mintha csak az urvacsorával éltek volna; azzal a különbséggel, hogy az urvacsorájával egy-szer szokás élni, ezek pedig nem felejték el, hogy — leg-alább a kalács „bis repetita placet.“

Magáról az arczképről azt mondhatom: az München-ben készült, fénykép után és kiválóan sikerült mű, jellem-zetes, élethű arczkép, a művész megfelelt feladatának; látszik, hogy német ember készítette; itt sem felejtkezett meg az udvariasságról, az öreg urnak olyan kunkorgós ba-juszt festett, hogy valamennyi fiatal özvegy asszony van, mind szerelmes lesz bele.

Unitárius és róm. kath. jegyesek reform. lelkész által történt esketése.

Régebben megemlékeztem e becses lapban, a róm. kath. lelkészek s köztük az itteni pap némely viselt dolgairól. Most a szerkesztő ur engedelmével ismét róla mondom el esetet, mely ritkítja párját. Ezuttal nem ő sértette jogainkat, hanem tulhajtott bigottságánál fogva engem kényszerített, hogy ve-tésébe vágjam sarlómat.

Köztiszteletben álló városi orvosunk, róm. kath. vallást követő leányát megkéri egy körmöcz-bányai lakos unitárius vallásu bányatiszt. Az eljegyzés megtörténvén, következnek a hirdetés, majd az esketés. Micsoda szentségtörés ez! mondja Hazslinszky József ur, egy igazhitű leány házasságra lépjen az eretnek felekezetek non plus ultrájának egyik tagjával! Itt már nem elég a térítvény, formális megkeresztelés kívántatik, különben kezét nem mártja ügökbé. Csakugy melleleg em-litem itt meg, az én pástortársam ezelőtt néhány évvel — mi-kor F.-Bányára jött — ezen szavakkal kedveskedett palam et publice a fáklyákkal kapuja előtt megálló közönségnek; „a mennyiben itt eretnekek is vannak, tölem telhetőleg ezeket az idvezítő egyház kebelébe visszatéríteni kötelességemnek fogom ismerni.“ Elégszer emlegetik még most is, mily rosz vért csinált ez ajánlás felekezeti különbség nélkül az ott levőkre. Leverten távoztak mindnyájan, előre látván, mint zavarja fel az ily elfogult pap a több felekezetű kis város békéjét, mint dulja fel több vegyes házaspár nyugalma!

Visszatérve tárgyunkra, tudjuk, mint vélekednek a ke-resztelésről hazai unitáriusaink; az illető bányatiszt kereszt-levelével igazolta is, hogy meg van keresztelve. A völegény bár szereti menyasszonyát, de vallása megváltoztatását sem önérzete, sem meggyőződése nem engedi. A leány sem maga, sem az ő szülei nem is kívánják. Mert a jegyesek egymással házasságra lépni ohajtanak, jelentkeznek nálam, hogy hirdes-sem ki s aztán majdan eskessem meg őket. A hirdetés meg-tagadását két tanu írásban bizonyítván, ez teljesen feleslegessé vált ugyan nálunk, de kértükre megtettem. Az esketés végzé-sére, feltéve, hogy erre az egyik illetékes, — unitárius — lel-kész felhatalmazását megnyerem, vállalkoztam. Az unitárius lelkésznek ide jönni fáradszó és költséges levén, az engedélyt megadta s az esketés általam csakugyan megtörtént. Hogy miért tagadta meg a pápista pap, hogy vajjon mások is ezt gyakorolják-é? nem tudom. Hiszen itt nem hittani elvről, hanem egyházjogról van szó. Az unitáriusok törvényesen elismert ker-felekezet tagjai. A különböző ker. felekezetek tagjai pedig egy-

mással érvényes házasságra léphetnek. Talán csak nem hiszi, hogy az ilyen kötekedéssel a különben egymást szerető jegyeseket czéljuktól való elállásra bírja, hiszen ez esetben is — ha én nem esketem meg — hoznak Kolozsvárról unitárius papot kissé több költséggel végét szakítják a dolognak.

Meg vagyok teljesen győződve, hogy eljárásom senki által nem kifogásolható. Miért fumigálta az országos törvényt ő?

A házastársakra nézve azonban esetleg egy furcsa eset adhatja magát elő, feltéve, hogy mint Hazslinszky ur, ugy a körmöcz-bányai róm. kath. lelkész sem acceptálja e házasság jogosságát: születik majd egy leánygyermek. Az unitárius lelkész, bár az anya reá állana, nem kereszteli meg, a róm. kath. pap pedig törvénytelennek tartja az így született kisedet. Mi lesz ekkor? Itt ugyan, mint mondva volt, ily körülmények között, az anya is unitárius, vagy református lenne. De ha nem akarná vallását elhagyni? Nézetem szerint a világi bírósághoz fordulnának, mely a törvény értelmében kötelességszerűen elrendelné a gyermeknek törvényes házasságból való származásának elismertetését. Megvallom, meg nem foghatom: ha egyszer törvényeink meghatározzák a ker. felekezetek egymáshoz való viszonyát, honnan veszik a róm. egyház fő- vagy alpapjai a szabadságot, hogy azzal ellenkezőleg intézkedjenek fent és lent? Ha pedig még most is hatalmasabb a róm. klérus, mint az országgyűlés, vagy miniszterium: akkor hallgassunk s tőrjük sorsunkat békével.

Eszembe jut itt s fel is emlitem a t. olvasóknak, hogy az a járásbírósi ítélet, melyről irtam, miszerint 9 hónapra nem, hát 11 hónapra megszületett. De még most is idétlen. Elkezdí a járásbíró nagy szavakban indokolni, keresztelni minden papnak lehet. Jól tudom, csak hogy nem olyan esetben, mikor az illetékes lelkészt még hamarabb megtalálnák! Anyakönyvezni is szabad. Na azt már nem, de Hazslinszky József ezért sem büntethető, mert a törvényt nem tartozik tudni? A miniszteri rendeletet csak újságból olvasta, püspöke vele nem tudatta! Mit nekik a miniszter?! Irjon akárhány rendeletet, ők ad acta teszik. Hadd pihenjen ott, ne bántson senkit. Hogy is közölnék a vizet malmokra nem hajtó rendeletet, mikor épen tőlük fuj a szél?! A járásbíró meghagyta ugyan az illetéktelenül anyakönyvezett gyermekek keresztlevelének hozzám való küldését, de tán azért, mert már el is temette őket, sükségtelennek tartja az áttételt. Csakugy sérti jogainkat, mint eddig. Nincs mit tennünk, mint békében várni, míg a reform. püspöki kar sebeinket be nem gyógyíttatja. A konventen megindult a mozgalom. Vajha siker követné!

Felső-bánya.

Nagy Lajos,
ev. ref. lelkész.

Nekrológ.

Papp Mihály, gyulai ev. ref. lelkész.

(1833—1887.).

E becses lap, mult heti számában közölte már Papp Mihály gyulai ev. ref. lelkésznek, békés-bánati egyházmegyei tanácsbírónak mult hó 26-án, élete 54-ik évében történt kimultát.

A megboldogult derék ember, a hű lelkész megérdemli, hogy életének főbb vonásait följegyezzük. Azok közé tar-

tozott, a kik életökben tettek annyit, hogy halálok után meg kell gyújtani fölöttük a szerető emlékezet fáklyáját.

Papp Mihály született Makón, az 1833-ik évben. Saját keblének igaz szeretettel ápolt vágyakozása mellett, édes szüleinek vallásossága által is ösztönözve, már korai ifjuságában a lelkészi pályára szánta el magát. Iskoláit H.-M.-Vásárhelyen, N.-Körösön folytatta, — ez utóbbi helyen Szász Károly, a mostani püspök is tanára lévén, — majd Debreczenben végezte. Tanulói pályáján tisztos jövedelmi forrásul szolgált neki rajzolás művészete és szépírási jártassága, a mely ügyességének köszönheti, hogy H.-M.-Vásárhelyt s később Debreczenben is rajztanárul megválasztott.

De hivatása inkább a lelkészi pálya felé vonzotta őt.

Iskoláit bevégezvén, H.-M.-Vásárhelyt nyert segédlelkészi alkalmazást Tóth Ferencz lelkész és későbbi esperes mellett. Onnan Gyulára jött át s itt 1861-ben rendes lelkészül választott meg. Feleségül vette volt főnöke, Tóth Ferencz leányát, Karolinát, kivel 26 éven át a legboldogabb házas életet élte. Az özvegnővel együtt 5 gyermek, u. m. 4 leány és egy fiu siratják a család oszlopának kidőlését. Az egy fiu a hitnek forrásánál találhat vigasztalást, mint a ki ezen hónapban Debreczenben bevégzi a theológiát, osztályának az egész tanfolyam alatt elsője lévén.

Egyházmegyéje részéről több kitüntetés érte az elhunytat; több mint egy évtizedig egyházmegyei pénztárnok, majd tanácsbíró volt.

Mint társadalmi tényező méltólag töltötte be mindenütt helyét. Jó kedélyével, — mely csak életének végefelé sötétült el, — nemes szellemével mindig fel tudta vidámitani környezetét. Mint családapa gyermekei jó nevelésében kereste legnemesebb dicsvágyát. Istennek akarta nevelni azokat, kiket a jó Isten drága ajándékának tekintett. Mint lelkész, szép csengő hangjával mindig nagy és figyelemmel hallgató gyülekezetet vonzott Istennek házába s úgy vezette egyháza anyagi ügyeit, hogy nem csak minden adósságától megszabadította, hanem magtárt s mintegy 17,000 frttal 15 alapítványi pénztárt teremtett számára. Élete, munkálkodása egyik nemes czéljául azt tekinté, hogy e pénztárak által egykor teljes egyházi adómentességet eszközöljön hívei számára.

De a hű sáfárnak korán, váratlanul alá kelle hanyatlania. Lelke fölszállott az igazak honába. A hívek koronája ékesíti immár homlokát.

Temetése május hó 28-án délelőtti 9 órakor történt meg. Felekezeti különbség nélkül az egész város közönsége, a polgári hatóságok és a katonai tisztikar osztoztak a család és az egyházközség gyászában. A templomban Szabó János esperes ur mondott minden szívet és lelket megható imádságot és gyászbeszédet. A dalárda éneklése után az egész gyászoló gyülekezet a parochia udvarára vonult, a hol díszes ravatalon feküdt a szebbnél-szebb koszorúkkal borított koporsó. E mellett Kéry Kálmán, dobozi lelkész tartott, ismert fényes előadói tehetségével szép beszédet, míg a sírnál Kutas Bálint, helybeli segédlelkész mondott, mindenkit könyre indító, de a fájdalomban is fölemelő imádságot.

Ezzel egy jó ember kihült tetemeit átadtuk a sír görngyeinek. De emlékezte itt él közöttünk. Midőn áldást

kivánunk arra s vigasztalódást kérünk a jó Istentől a hátramaradt bus özvegyre s a szomorkodó árvákra, óhajtjuk, hogy az ő munkás szelleme által megalkotott szép művek, erőteljes kezek által tovább fejlesztetvén, az ő nevét tartásák fenn hosszú, nagy időkn.

K ü l f ö l d.

A berlini városi missió 1886—87-ki állása.

A berlini városi missió, Stöcker Adolf udvari lelkész műve, létokát köszöni azon egyházi inségnek, mely az evang. lakosságnak templomok és lelkészek dolgában hiányos ellátottságából származik. Ezelőtt 10 évvel 500,000 külvárosi lélek számára csak 20 templom és kápolna s 24 lelkész s néhány segédlelkész létezett. Jelenleg egy millió lélek kíván lelki gondozást s e szaporulatnak csupán egy templom, a „hálatemplom,” mely a császár ellen intézett merényletek meg-hiusulása folytán épült, tehet szolgálatot,

Ezen kívül 100 házaspár közül 40 még mindig esketetlen marad és a keresztségre nem vitt gyermekek száma növekedik. A lakosság évenként 50,000-rel szaporodik s ezeknek lelki ellátása lehető leghiányosabb.

Egy városi missionárius kerületéből jelentik, hogy 4 konfirmándus egy év alatt büntény miatt került börtönbe és hogy néhány konfirmándus leány üzi a fajtalanságot. Vannak egész utcák, melyekből alig néhányan járnak templomba. Vasárnapi nyugalomnak híre sincs némely kerületben. Kereskednek vasárnap délelőtt, kolportálnak ugyanakkor rém-regényeket, olajnyomatu képeket. Maga Stöcker látott két utca sarkán a kövezeten ülve, egy rakás 10—12 éves fiut kártyázni, anélkül, hogy az arra elmenő közönségről tudomást vettek volna, de ha fiatal leány ment el mellettök, nem közölhető nevekkel illeték azt. A fiatalok úgy káromkodnak, mint az öregek.

Valamikép az egyház hiánya, ugy a családi élet hiánya is felette nagy kalamitás. 7—800 elválás történik évenként, 13—1400 válóper van megindítva. A minden erkölcsi indok nélkül kötött házasságok idézik elő a sok elválást. Így pl. egy férfi 23 évig tartott házasság után egy leány kedvéért lesz feleségéhez hűtelen. Utóbb azonban tapasztalja a leány, hogy az istentelenség nemcsak a hitet, hanem a szeretetet is előli; a férfi üti-veri s ennek vége az elválás. — Egyik házban talált a városi missionárius 21 vadházasságot. — Egy kis leány az iskolában hallgatott, mikor egyházi éneket kellett énekelnie s mikor a tanító kérdezte a hallgatás okát, azt felelte: „Olyan éneket, melyben Istenről van szó, nem szoktam énekelni.” Ezt sem a maga eszétől mondta a leány.

Ily szellemnek száműzésére nincs más mód, mint a lelkipásztori látogatás s ilyet tett a városi missió a múlt évben 61,497-et. Ezekhez járul még 8000 találkozás a városi missionáriusok lakásán és 2000 találkozás az utcán. Meglátogattak 6377 hajót és 333-szor a Lehrti indóházban összegyűlt kívándorlókat. Felkutattak 3188 meg nem keresztelt gyermeket, 1477 esketetlen házaspárt, kik közül 1347 meg lett keresztelve és 642 pár lett megeskette. Ily látogatások sok bajjal, de áldással is járnak.

A városi missionáriusok leghálásabbaknak tartják a betegek látogatását. Egy munkás özvegye, férje halála napján 10 márka adományt hozott a városi missió javára azzal a megjegyzéssel, hogy a missió munkája folytán halt meg férje boldogan.

Önként következnek, hogy az oly nagy kiterjedésű egyház-községek híveit a városi missió külön helyeken bibliamagyarázatokra gyűjti össze. E célra 17 teremben, összegyűjt hetenként átlag ezer lelket és külön 3000 gyermeket.

Ezeken az összejöveteleken sok áldás nyugszik. Ki ruházata miatt restel templomba menni, e termekben keres épülést. Csupa szegények a látogatóik s a perselyekben mégis találtak ezek után is adományok. Van olyan városi missionárius, ki minden reggel tart könyörgést és vasárnap reggel hajókon predikál. Így barátokoztatják meg az egyháziatlanokat az egyházzal.

Még a sociál-demokrata városi kerületekben is tartottak előadásokat, melyekben estenként ezren vesznek részt.

Azokban ily evangelizáció még nem merítvén ki a szükségletet, hozzájárul ehhez az ingyenes nyomtatott predikációk kiosztása és egy vasárnapi lap már 24,000 előfizetőre tett szert. Predikáció ki lesz osztva hetenként 122,000 példány Berlinben és más országokban. Ezek mellett nagyszámu bibliát, újtestamentomot és traktátust eladnak és elajándékoznak. A Spree folyón járó helyi hajókon is van olvasás végett letéve és el lett adva 126 biblia, 430 újtestamentom, 815 Habermann-féle imakönyv, 403 keresztyén naptár. A kívándorlók is vettek 340 német, 215 lengyel és 263 héber újtestamentomot s számos imakönyvet.

Mult év közepe óta 4 fiu-énekkar egy-egy városi missionárius kíséretében járja be a várost és előadja az egyházi énekeket az udvarokban. Ez pedig annyira tetszik, hogy kinyilnak az énekre az ablakok s adományok szállnak le azokból a városi missió javára. Egy anya beszélte, hogy gyermeke épen akkor haldoklott, mikor az énekkar az udvaron énekelte e chorált: „Mind jó, a mit Isten téssen.”

A mult év intézkedései közé tartozik két leány-menhely alapítása.

Egyik városi missionárius látta, hogy a munkások felnőtt gyermekei, különösen a leányok mennyire el vannak hanyagolva s okát e bajnak abban találta, hogy e leányok nélkülözik a családi életet. A munkás család atyja egész nap távol lévén, hazatérte után pihenni kíván s alig érkezik gyermekeivel foglalkozni, vagy a mi még ennél is rosszabb, házon kívül keres szórakozást. Megtörténik, hogy az anyának is kell keresetre mennie, pl. mosásból él sok özvegy nő s akkor a gyermekek, ha kicsinyek, bezáratnak, ha nagyok, kizáratnak s ezzel kizáratnak a családi életből s kivált a leánynak nincs alkalma háziasságot tanulnia. A kizárt leány könnyen tévutra kerül, megszokja a csavargást, a dologtalanságot és utóbb irtózik minden nehezebb munkától.

Ezek képezték okát a leány-menhelyek felállításának, hogy ott hasznos foglalkozást találjanak s egy derék házi anya szemei előtt nevelődjenek. — Ozsonnára kapnak néhány fillérért kávé és estve imádsággal rekesztik be a napot. A menhely fentartási költségeit lelkes nők ajándékozzák. Ugyanezen nők tapasztalták ez intézmény életrevalóságát.

A városi missió házában menhelyök van azon ifjaknak és férfiaknak is, kik vagy szolgálatot, vagy munkát nem találnak s kiknek alkalmazást keresnek.

Mult évben nyílt meg az elbocsátott rabok menhelye is 25 ágygyal. Az elbocsátott foglyok és ezek családjainak gondozása igen hálás foglalkozásnak bizonyult s ezt a helybeli lelkészekkel folytatott havi értekezletek útján intézik.

A szegények segélyezése is részét képezi a városi missió

foglalkozásának s örömmel tapasztalható, hogy a kolduló semmittevés mindinkább tért veszt a városi missió előtt.

Mindezen munkák természetesen a személyzet tetemes szaporítását vonták maguk után. Kivált a „Rauhes Haus“-ból való testvérek 33-ra szaporították.

Isten iránt ezért nagy hálára van oka e missiónak, de fájdalom, most legelőször történt meg, hogy az év 30,000 márka deficitel végződött, mindamellett, hogy jelentékeny hagyományok folytak be. A deficit pótlására azonban folynak az adakozások. Bevétel volt 94,608 márka.

E nagy munka láttára, mi is gondolhatnánk egyet fővárosunk és nagyvárosaink belmissiói gondozásáról.

Láng Adolf.

Ausztria. Bécs városának 1885-ről szóló statisztikai évkönyve szerint Bécsben 6571 házasság kötött és pedig ezek közül 67 polgári házasság volt; felbontatott 175 házasság. A római egyházból kiléptek 342-en s közülök 117 protestánsná, 37 zsidóvá (!) lett, 188-an pedig függetleneknek nyilvánították magukat mindenféle konfessziótól. A zsidó vallásból 129-en tértek a római s 26-an a prot. egyházba, egy pedig baptistává lett; konfesszióhoz nem csatlakozott 76 zsidó; a zsidóság vesztesége tehát 232 volt. — Salzburgban már másodszer ülésezett azon bizottság, mely egy (Salzburgban felállítandó) szabad róm. k. egyetem alapításának tervével foglalkozik; de még nagyon csekély az összeg, melylyel e célra rendelkezik; maga a nép nagyon silány részvétellel viseltetik a vállalattal szemben. — Triestben megürülvén a ref. lelkészi állás, a gondnok a pályázatnál megjegyzi, hogy a pályázók küldjék be fotográfiájukat is. Egy német egyházi lap szerint a jó kurátor bizony megfeledezett arról, mit az Ur egykor Sámuelnek mondott: „ne nézd az ő termetét, se magasságát — az Isten azt nézi, a mi a szívben vagyon.“ (1 Sám. 16, 7.). — Dr. J. K. Thdr. v. Otto (szül. 1816. okt. 4. Jénában) 1851. óta a bécsi theol. fakultáson az egyháztörténelemnek rendes professora, nyugalomba lép.

Olaszország. Carlo Passaglia f. é. márcz. 13-án halt meg Turinban. Most exjezsuita volt; egykor theol. professor a Collegium Romanumban s elnöke a szeplőtlen fogantatás dogmájának megállapítására kiküldött commissiónak; majd a moralis philosophia professora a turini egyetemen. 1860-ban lépett ki a jezsuiták rendjéből; később megbánta e tettét s mint írják, halála előtt, márcz. 8-án bűnbánólag kért bocsánatot Istentől s a „szent atyától.“ — 1885. novemberében egy régi krypta fedeztetett fel Rómában egy ház építése alkalmával, melynek falfestményén (felül) Krisztus s (alul) a szent Felicitas 7 fiával van kiábrázolva. A „collegium cultorum sanctorum martyrum“ fáradozása folytán e krypta is át van már alakítva és az első istentisztelet f. é. február 21-én tartatott benne. Istentisztelet után de Rossi ösmertette rövid előadásban e krypta képének nagy jelentőségét, mint a mely monumentalis bizonyíték „szent Felicitás martyraktáira“ nézve, de minden ilyen aktákra vonatkozólag is, melyeknek történeti igazságát pedig Aubé és Renan kétségbevittek volt. — A pápa feleletében, melyet a minap a kardinálisok kollégiumának adott, többek közt ily feltűnő mondatok vannak: „az egész egyház kormányzása kötelességem nekem“; „az isteni segély, melyért általam esedezik az egész egyház“; „mint hajdan, úgy most is csak a róm. egyháztól remélhető az üdv“; „itt

van a népek és fejedelmek számára a nyugalom és szabadság legbiztosb kikötője“; „ha mi állásunkban valódi szabadságot s függetlenséget követelünk, ezt csak azért tesszük, hogy pápai hatalmunk áldásteljes és békés missióját annál könnyebben betölthesse“ stb.

Spanyolországban 20 év alatt (az 1868-diki forradalom óta) oly szép terjedést vett a protestantismus, hogy ma 150 különböző helyen úgy 10,000 hívet számlálhat. Templomokon kívül, iskolákkal és lapokkal is rendelkezik.

Amerika. A római egyháznak az Egyesült Államokban 6810 temploma, 1 kardinális, 12 érseke, 61 püspöke, 7568 papja, 1560 hittanulója van. 94 év alatt a róm. katolikusok száma 25,000-ról 10 millióra szaporodott, főként a bevándorlás folytán.

A svéd országgyűlés mindkét kamarája elvetette a kötelező polgári házasságot.

Oroszországban Saratowban egy barbár szekta keletkezett. Alapelve: minden fájdalom bűn, tehát minden ilyen től meg kell szabadítani a szenvedőket. Ezért a betegeket felakasztják, vagy megfojtják.

Livland gouverneurje Sinowjew a dorpáti egyetem feloszlatását ajánlta a csárhoz intézett egy iratában; a csár az iratra e széljegyzetet tette: „a feloszlatás már kilátásba van véve“! E tervnek oka az, mert a nevezett egyetem „központja minden német mozgalomnak a balti országokban“.

Jeruzsálemben a belpoklosok asyllumában most 23 beteg van. Ennyi még nem volt.

Chios szigetén a lakosság egy része hátrálékban maradt az egyházi adóval; a sziget püspöke interdiktummal tisztelte meg a lakosságot.

A kafferek bibliájának revíziója 16 évi munka után véget ért. Kropf lelkész Angliába utazik, hogy ott a művet kinyomassa.

Japánnak 1886. január 1-én 38,151,217 lakója volt. Sajátságos, hogy a férfiak száma 449,305-tel haladja meg a nőket. A 38 milliónál szaporább lakosság között még csak 50,000 keresztyén van. D.

Irodalom.

A keresztyén egyház történelme. Irta Wurga Lajos, sárospataki theologiai tanár. A kiadás költségeit részben hallgatói fedezték. II. kötet. A reformatio utáni korszak, vagy a protestantismus fejlődése és az államok független uralma. Kapható Pfeifer F.-nál Budapesten és szerzőnél Sárospatakon.

1880-ban adta ki Wurga Lajos, a s.-pataki theologiai akadémián az egyháztörténetnek kitűnő tanára „a ker. egyház történelme“ cz. művének 529 lapra terjedő első kötetét, mely a „Debr. Prot. Lap“ 1881-iki évfolyamában, elismerő bírálatban részesült.

A munkás szerző, aránylag igen rövid idő alatt, elkészült művének előttünk fekvő második kötetével is, a mely meg már 820 lapra terjed.

A monumentalis nagy munka részletes bírálgatásába nem megyünk be. Elég lesz, ha röviden feltüntetjük tartalmának főbb vonásait s ha néhány általános nagy vonásban megismertetjük annak irányát.

E kötet, melyet még egy harmadik fog követni, kellő bevezetés után két időszakban tárgyalja a felőlet korszak egyháztörténelmi eseményeit: 1. a reformatio kezdetétől a westphaliai békéig, 1517—1648-ig és 2. a westphaliai békétől a bécsi congressusig, 1648—1814-ig. Az első időszak 12 szakaszban Németország, a német, a francia Schweiz, a többi európai államok reformációi mozgalmairól, majd a reformáció rajongó és tulzó pártjairól, az egyházalkotmányra, istentiszteletre, ker. életre, erkölcsre és tudományra vonatkozó protestáns vívmányokról, a r. kath. egyházzal, a kath. hittérítés emelkedéséről, a keleti egyházzal beszél. A második időszak pedig 9 szakaszban a róm. kath. egyház és a prot. egyházak történetét, az egyházi tan, tudomány és élet fejlődését az evangélikus, a reformált egyházban, a kisebb felekezeteket és rajongó pártokat a prot. egyházban, a XVII. és XVIII. századi bölcsészetet és deismust, a felvilágosodást és annak az egyházra való befolyását s végül a keleti egyháznak ezen időszakbeli történetét, felekezeteit tárgyalja.

Ez a nagy munka rövid vázlata.

A történetbuvárnak, ki teljesen otthon érzi magát a rengeteg nagy mezőn, lehetnek lényegtelenebb kifogásai e mű ellen; a szakértő kritikus előtt talán tűnhetnek föl abban némi fogyatkozások. Mi azt nem tudjuk, de mert ismerjük az első kötetre irt bírálatokat s hozzá adva ehhez azon közvetlen hatást, melyet a mű olvasása reánk tett; tudva és érezve tehát, hogy egy teljesen kiképzett történetíró munkájával vagyunk szemben: minden mélyebb szakismeret nélkül is bátran irhatunk e műről.

Rengeteg tanulmány képezi Waga egyháztörténelmi munkájának hátterét. Mindenütt észreveszi a komoly irodalmi munkák tanulmányozásához szokott olvasó, hogy a szerző minden adatát be tudja bizonyítani. Hathatós bizonyossága ennek azon tény, hogy minden szakasz, fejezet és cikkely végén számos történelmi forrásra utal a szerző, kiszámíthatatlan értéket biztosítva ezzel művének.

Igen jól esik látnunk, mint szövi be W. a hazai reformáció történetét is munkája keretébe, az első időszakban 100, a másodikban 92 lapot szentelve ezen reánk nézve olyan igen fontos tárgyra. Ha valahol, itt látszik meg különösen a szerzőnek óriási olvasottsága s ha valami, ez teszi a munkát előttünk rendkívül becsessé.

Az irány elejétől végeig mindenütt tisztán folyó, minden ízében magyar. Nem abban keresi a szerző történetírói becsvágyát, hogy száraz adathalmazt soroljon elő, hanem életet, elevenséget önt az általa előadott tényekbe s mint egy nagy dráma bontakozik le előttünk, egy magasabb egységbe fogva össze, a sok történelmi jelenet.

Mint a címlapon is jelezve van, a kiadás költségeinek egy részét a hallgatók fedezték, kiknek nevei a munka végén föl is vannak jegyezve. Tiszteletet érdemlő dolgot teljesítettek ezzel az ifjak s adjanak rá sokat, hogy neveik ott szerepelhetnek az érdekes munka főpártfogói között.

Legjobb meggyőződésünk szerint irhatjuk, hogy a kitűnő nevű hittanár ur absolut értékű művel ajándékozta meg egyházi irodalmunkat s midőn szíves örömmel ajánljuk ezt mindenkinek figyelmébe s jelezzük, hogy az első kötet 3, a 2-ik 4, a 3-ik 3 frtjával, a mű befejeztéig a szerzőnél megrendelhető: azon óhajításunknak is kifejezést adunk, vajha a harmadik kötetben is minél előbb gyönyörködhet-

nénk! Ha a multak borongós ösvényein ily nagy biztossággal vezethetett bennünket a szerző, bizonyára jól tájékozand majd minket ottan is, hol a közelebbi idők, vagy épen a jelen derűjében nézve a történet dolgokat, a jól csoportosítás képezi a nem könnyen legyőzhető legnagyobb akadályt. De W. történetírói tapasztalata és érzéke bizonyára itten is leküzdi a nehézségeket.

Különfélék.

Debreczeni főiskola. Az akadémiai tanárkarnak tegnap tartott gyűlésén, az akadémiai igazgatói hivatalnak a jövő iskolai évben vitelére, sorrend szerint felszólíttatván arra, Tóth Sámuel hittanár ur ajánlkozott. Szíves örömmel üdvözljük tisztelt tanártársunkat e hivatalában s Istentől áldást kérünk munkájára.

Debreczeni ev. ref. egyházközség. Dicsőfi József barátunk, hittanárrá választatván meg, mult hó végével elhagyta nt. Németi Lajos lelkész ur melletti segédlelkészi állomását s ezen helyét ideiglenesen Pataky Sándor, főisk. esküdtfelügyelő és köztanító foglalta el. — Megemlékeztünk már korábban arról, hogy a Czegléd-utczai új ref. templom tornyába Kövesdi János debreczeni polgár költségén öntik a három új harangot. Ezek már el is készültek Budapesten a Thury-czegnél. Szakértő küldöttség ment értök fel s el is fogadta őket. Kitűnt azonban, hogy a három, D. F. A. hangu haranghoz, úgy symphoniai, mint mechanikai szempontból egy kis C. hangu harang is szükséges volna. Kövesdi János értesülvén erről, azonnal ajánlkozott a negyedik harang megöntetésére is.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter 18,186. szám alatti leiratában tudatta br. Vay Miklós konventi elnök urral, hogy a zilahi gymnasiumnak 5500 frtot, a szászvárosinak 5000 frtot, a sepsiszentgyörgyinek 3500 frtot, a csurgóinak 4000 frtot, a miskolczinak 3500 frtot engedélyezett a jövő 1887—88-ik tanévre rendkívüli fentartási segélyül. Általános beruházásokra, egyszermindenkorra kért segélyezésben ez alkalommal csak a budapesti, zilahi, szászvárosi s a máramarosszigeti ref. főgymnasiumokat részesítbetti, a törvényhozás által e czímen rendelkezésére bocsátott 40,000 frtból a budapesti ref. főgymnasium részére 20,000, a zilahi részére 4000, a szászvárosi részére 6000 s a máramarosszigeti főgymnasium részére 10,000 frtot engedélyezvén.

A beregmegyei missiók köréből. (Beküldetett.) A beregmegyei Verhovinán szétszórtan élő prot. híveknek ma valóban lélekemelő s magasztos érzetet keltő pünkösztői örömnappal volt. Ugyanis nt. Peterdy Károly munkácsi lelkész s esperes, missiói körében megkezdvén működését, a szolymai vasuti állomás várótermében istentiszteletet tartott s az urvacsorát kiszolgáltatta. Azon hatást, melyet a felvidékről ott összecsoportosult hitrokonoknál, — hozzájuk intézett beszédével — előidézett, leírni bajos, azt látni kellett! A termet zsufolásig betöltött mindkét felekezetű protestánsok s más vallásfelekezethez tartozó kíváncsi érdeklődők kivétel nélkül csaknem mindnyájan könyeztek, igen tapintatosan alkalmazván reájok az apostolok cselekedeteiről írott könyvből idézett azon eseményt, mely az első pünkösztökör egybegyűltek felől emlékezetben maradt, a kik szinte álmélkodtak s csodálkoztak azon: mi módon vagon,

hogy hallhatják saját született nyelvökön szólni a párthiabeliak, elámiták, arábiabeliek Istennek nagyságos dolgait s kételkedve kérdeik egymástól: „mi léssen ebből“? s ezt a külön helyekről itt e történeti nevezetességű felvidéken elszéledve letelepedtekre alkalmazá, kik idegen nemzetiségűek s más vallásuak közt, saját anyanyelvöket nem használhatják, azoknak vallásos szertartásait nem ismerik stb. s ime most felkerestetvén, erősödést nyerhetnek a hitben s kitartásra s egymás iránti szeretetre ösztönöztenek. Jézus példájára hivatkozva mondá el, hogy az is mint kereste fel követőit, mint „tanítá a pusztá helyeken is sok hasznos dolgokra.“ Ezen alkalomra oltárrá szentelt egyszerű asztalnál, mely összefűző kapcsul szolgált, a szívek mélyéig hatoló beszéd után osztá ki az urvacsorát. Itt és ekkor lehetett tapasztalni, mily czélszerű a missiói telepek szervezése s mily sok hasznos dolgokat lehet azzal eszközölni, a ki azt úgy tudja felhasználni, mint a nevezett esperes ur, ki kényelmét feláldozva, fut-fárad, hogy példát mutasson, mily csodát lehet művelni ügyes közrehatással. Bizony-bizony nagy dolgokat lehet véghez vinni az ily elhagyatottságban élők között, kik között hány lehet olyan, hogy otthonában, szülő földjén, hol templom, pap helyben van, nem sokat gondol vallásával s itt megragadja a kínálkozó alkalmat, hogy Istenének áldozhasson. Hát a számos tagból összejött uri rend, járásbíró, orvos, gyógyszerész, mérnök, szolgabíró, vasuti hivatalnokok mind-mind testvéreileg egyesülve fejezték ki buzgalmokat. No de elég ennyi arra, hogy missiót szervezni áldásos munka!! Szolyva, 1887. május 30. Beregi.

Gyászhir. (Beküldetett.) Pünköszt első napja délutánján kísértük örök nyugvó helyére Budaházi Pál n.-halászi lelkésztársunkat, kinek halála híre mindnyájunkat váratlanul lepett meg; mert az alig 54 éves férfi, erős, aczélos idegzetű, szilárd, kitartó munkásságu egyén volt. De, mert „nem az erőseké a diadal“, ő is sirba dőlt, hagyván maga után özvegyet, 8 nevetlen kiskorut. Koporsója felett Vitéz Mihály kemecsei lelkész tartott I. Kor. II. 2—5 v. felett megragadó érvelések, általános erősségeken nyugvó s a közfigyelmet mindvégig lekötő, szellemi magas szárnyalásról tanuskodó, „a protestáns papság tiszteletességét tárgyazó beszédet.“ A szomszéd egyházak tanítói a népes temetésnél dicséretet érdemlőleg tüntették ki magokat helyesen alkalmazott és szabatosan elzengett gyászdalaikkal. Hívei az elhunytat, — az innep miatt csak kevesen jelenhetve meg a lelkésztársak, — daczára a nagy sárnak, a félóránnyira eső temetőbe, megható énekek elzengése mellett kísérték ki, hol vasmegyeri lelkész: Hódi János mondott szokásos utólsó Istenhozzádot a dicsőült nevében, életben maradt kedveseihez. Nagyváthy Ferencz. kéki lelk.

Haláleset. Beczner Frigyes, debreczeni reáliskolai tanárt, — ki, mint főiskolánkban theológiát és széniorságot végzett egyén is, lapunknak számos olvasója előtt ismeretes, — súlyos csapás érte, kedves nejének, szül. Nagy Mária asszonynak, Nagy Péter, néhai micskei ev. ref. lelkész leányának f. hó 2-án, élete 27-ik, boldog házasságok 8-ik évében, hosszas szenvedés után bekövetkezett elhunytában. A férj és 4 gyermek mellett nagy számú rokonság gyászolja az elhunytat. Áldás legyen emlékezetén!

Lapunk zártakor ismét egy gyászestéről értesülünk. Roncsik Sándor, nyír-megyesi lelkész mult hó 28-án reggel, 67 éves korában elhunyt s másnap délután eltemettetett. Részletesebb értesítést várunk.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉSEK.

PÁLYÁZAT.

A tiszántuli ev. ref. egyházkerületben, a n.-bányai egyházmegyéhez tartozó krassói egyház lelkészi állomására pályázat hirdettetik.

Ezen állomáshoz kötött jövedelem 34 és $\frac{1}{2}$ hold föld, — melynek adóját az egyház fizeti, — 60 köből buza, 10 köből szemes tengeri, 223 frt 40 kr, 12 öl fa és stólával együtt, 1000—1100 frtban van megállapítva. És így ezen egyház a II-ik osztályba tartozik.

A megválasztandó lelkész helyét csak jövő év tavaszán foglalhatja el.

A pályázati kérvények folyó évi július 1-ső napjáig beküldendők nt. Bencsik István esperes urhoz N.-Paládra. Posta: helyben.

Debreczen, 1887. május 31.

Révész Bálint,
püspök.

Pályázat.

A hajdu-böszörményi hat osztályu ev. ref. gymnasiumban egy rendes tanári állomásra pályázat hirdettetik. E tanári szék tantárgyai: a latin és magyar nyelv a gymnasium alsóbb osztályaiban.

Javadalmazás 800 frt évi fizetés, 100 frt lakbér.

Pályázhatnak a törvény szerint képesített ev. ref. tanárok és tanárjelöltek. Pályázók a gymn. felügyelő-tanácsához címzett kérvényeket, melyben életkoruk, ev. ref. vallásuk, nős vagy nőtlen állapotuk, egészségök, hadkötelezettségi viszonyuk, végzett tanulmányaik és tanári képesítésök, nyelvismereteik és netán eddig tett szolgálataik okiratokkal igazolandók, ha szolgálatban vannak, előljárási útján minősítvényi táblázattal nt. Szeremley József h.-böszörményi lelképásztor és esperes urhoz f. évi juliushó 1-ső napjáig küldjék be. A megválasztandó tanár 2 évi próbaidő után fog állandósíttatni.

H.-Böszörmény, 1887. május 15.

Somossy Béla,
felügyelő tan. elnök.

3—2